

Jak citovat tento příspěvek / How to Cite this Contribution

SUCHÁNEK, Jiří. Radikální islám v Sin-ťiangu – vývoj a současnost. *Obrana a strategie: Defence & Strategy*. 2012, roč. 12, č. 1, s. 41-52. ISSN 1802-7199. DOI: 10.3849/1802-7199.12.2012.01.041-052. Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/>

Radikální islám v Sin-ťiangu – vývoj a současnost

Radical Islam in Xinjiang – Evolution and Current State

Jiří Suchánek

Abstrakt

Článek popisuje vývoj a současný stav radikálního islámu v čínské provincii Sin-ťiang. Čínská vláda považuje islámský radikalismus za vážnou hrozbu, a sice zejména v Sin-ťiangu, který sousedí jak s některými státy Střední Asie, tak i s Pákistánem a Afghánistánem. Cílem tohoto článku je popsat a zhodnotit kořeny a historický vývoj klíčových radikálních skupin, především Islámského hnutí Východního Turkestánu – ETIM. V další části se článek zabývá současnou situací, stejně jako spoluprací mezi ujugurskými radikály a dalšími radikálně islamistickými skupinami, a to především al-Káidou a Tálibánem. Text dospívá k závěru, že současný ujugurský islámský radikalismus nemůže být považován za hlavní bezpečnostní hrozbu pro Sin-ťiang, jelikož aktivity těchto skupin se přesunuly z velké většiny do Pákistánu a mají v současné době spíše podobu propagandistické války.

Abstract (styl „DS Notes“)

The article analyses the evolution and the current state of radical Islam in China's Xinjiang Uyghur Autonomous Region. Chinese government considers Islamic radicalism as a serious threat, in particular in the Xinjiang region, which borders on some states in Central Asia as well as Pakistan and Afghanistan. The purpose of this article is to describe and evaluate roots and historical development of significant groups, in particular the East Turkestan Islamic Movement – ETIM. In its next part, the article deals with the contemporary situation as well as the cooperation between Uyghur radicals and other radical Islamic movements, in particular al-Qaeda and Taliban, and their activities. The article concludes that contemporary Uyghur Islamic radicalism cannot be considered as a major security threat, since the activities of these groups have largely shifted to Pakistan and rather have the nature of a propaganda war.

Klíčová slova

Čína; Sin-ťiang; Pákistán; Islámský radikalismus; ETIM; TIP.

Keywords

China; Xinjiang; Pakistan; Islamic radicalism; ETIM; TIP.

ÚVOD

Čínská Ujgurská autonomní oblast Sin-ťiang je společně s regionem Střední Asie, kmenovým územím Pákistánu a Afghánistánem středem pozornosti, pokud jde o problematiku současného boje proti terorismu. Vzhledem k tomu, že zejména středoasijský region se v posledních letech stává významným bodem mezinárodní a bezpečnostní politiky řady států včetně Čínské lidové republiky, je třeba z čínského pohledu věnovat velkou pozornost právě Sin-ťiang.

Tato studie si klade za cíl popsat historický vývoj a aktuální stav islámského radikalismu, jenž má kořeny v Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang, a následně v krátkosti nastínit zapojení těchto skupin do širšího radikálně islamistického hnutí. Islámský radikalismus je čínskou vládou oficiálně považován za klíčovou bezpečnostní hrozbu, a to jak na regionální úrovni, tak i v mezinárodním kontextu. Existují však podezření a zprávy neziskových organizací, které hovoří o zneužívání a zveličování celé problematiky za účelem potlačování politické opozice či etnické menšiny Ujgurů. V Sin-ťiang je tedy radikální islám vládními strukturami prezentován jako hlavní a existenční hrozba, jeho míra historická a především současná je však předmětem sporů mezi odborníky, přičemž je často zpochybňován rozsah a závažnost tak, jak jsou čínskou vládou prezentovány. Dle řady indikátorů, jako je například intenzita (počet) útoků, navíc nadále klesá. Položíme si proto také otázku, zda radikální islám v oblasti Sin-ťiang není již fenoménem uzavřeným či latentním. To se pokusím doložit v předložené studii.

Historický vývoj radikálního islámu v Sin-ťiang je třeba vnímat skrze dlouhodobé ovlivnění a přítomnost nejen nedemokratického čínského režimu, ale též nadvlády majoritních Chanů v rámci ČLR. Muslimská komunita Sin-ťiang, Ujguři, kteří až donedávna tvořili majoritní část populace v této autonomní oblasti, nejsou však jako skupina zcela jednotní, neboť je dále rozdělují kulturní i lingvistické faktory,¹ se cítí v mnoha ohledech utlačováni ze strany Pekingu. Etničtí Chanové přicházejí do oblasti v rámci rozvoje ekonomiky regionu a postupně se stávají většinovým etnikem. Prudký nárůst přítomnosti Chanů v oblasti lze ilustrovat na příkladě hlavního města Urumči. Zatímco před padesáti lety bylo převážně obydleno Ujgury, v současné době tvoří Chanové více než tři čtvrtiny jeho obyvatel.

V neposlední řadě je třeba zmínit také socioekonomické problémy celého regionu. Sin-ťiang, byť je velmi řídko osídlen, se potýká s problémy v socioekonomické oblasti, které, ačkoliv jsou za kořen radikalismu považovány i Pekingem, se nadále prohlubují vlivem nešetrné politiky vůči Ujgurům.

Ze strategického hlediska je oblast pro Čínu životně důležitá v několika bodech. Především jde o územní celistvost. Jakékoliv separatistické snahy a jejich případné úspěchy by byly pro vedení v Pekingu velmi nebezpečným precedentem, kterého by mohly využít i další oblasti usilující o samostatnost, především Tibet a částečně také Tchaj-wan. Vzhledem k nízké hustotě zalidnění je celá oblast významná také jako nezbytný životní prostor pro rozrůstající se čínskou populaci, stejně jako možnost rozvoje industrializace a ekonomického využití. S energetickou bezpečností Číny úzce souvisí přepravní trasy pro ropu a zemní plyn vedoucí ze středoasijských republik do Číny právě přes Ujgurskou autonomní oblast. Je nutno rovněž připomenout skutečnost, že Sin-ťiang byl vždy považován za strategicky důležitou „nárazníkovou“ zónu.

Tato studie bude čerpat jak z primárních, tak i sekundárních zdrojů. Co se týče zdrojů primárních, je snahou analyzovat především materiály samotných skupin, ať už tištěné či v podobě videí, byť některé již přeložené do anglického jazyka. Na druhé straně pak stojí oficiální dokumenty čínské či americké vlády. Je však třeba upozornit, že zejména informace čínské vlády bývají často předkládány bez jakýchkoli důkazů, stejně tak je tomu například u některých prohlášení ze strany radikálních skupin. Tyto informace pak často bývají nekriticky přebírány nejedním autorem, který se tomuto tématu věnuje, a jsou proto součástí i mnohé sekundární literatury.

¹ DILLON, Michael. Xinjiang - China's Muslim far northwest. New York: RoutledgeCurzon, 2004, 201 s. ISBN 04-153-2051-8, s. 23.

SIN-ŤIANG - HISTORICKÝ KONTEXT

Oblast Sin-ťiangu, známá také jako Východní Turkestán,² byla odpradávná velmi důležitým územím nejen proto, že se zde setkávaly a utkávaly nejrůznější národy a kultury, ale také díky známé Hedvábné stezce. Sin-ťiang tak získal přezdívky jako „křižovatka Asie“, „centrum Hedvábné stezky“ či „srdce kontinentu.“³ Je v současnosti primárně rozdělen mezi muslimy, z nichž většina hovoří turkickými jazyky, a nemuslimské Chany (etnické Čiňany), z nichž se velká část do oblasti přistěhovala v rámci politiky „rozvoje Západu“. Střety, které v současnosti probíhají mezi těmito etniky, mají své dlouhodobé historické kořeny. Prvními historicky ověřitelnými obyvateli oblasti byli pravděpodobně turecky hovořící migranti z Mongolska, od kterých současní Ujguři odvozují svůj původ, přičemž jejich příchod se datuje do 9. století našeho letopočtu. V oficiální historiografii zaznamenané v průběhu čínské dynastie Tchang je popsána nejen velká říše Uighurů (spojitost s dnešními Uyghury není zcela jednoznačná),⁴ ale také celá řada turkických kmenů v oblasti dnešního Sin-ťiangu.⁵ Po celou dobu se v této oblasti střetávaly jednotlivé mongolské a turkické kmeny s čínskými dynastiemi, a oblast se tak stala kromě obchodní křižovatky také místem častých sporů a konfliktů. Mimo Ujgurů vychází z historických nároků na území také čínská strana. Oficiální čínské zdroje mluví jako i v jiných územně sporných případech o tom, že „Sin-ťiang byl součástí Číny již od dávných časů.“⁶ Faktem však zůstává, že první významnější vliv měla Čína na oblast až od 10. století a až do století 18. nebyla její moc nad Sin-ťiangem nijak konsolidována a byla velmi často zcela přerušena. Až roku 1884 se Sin-ťiang stal oficiální čínskou provincií, do té doby nebyl region jednotným politickým útvarem, neboť byl rozdělen mezi celou řadu místních vládců, případně jeho části spadaly pod okolní politické útvary. Mimo to se Ujgurové ve 20. století dvakrát pokusili vytvořit vlastní státní celek, avšak tyto pokusy byly ohraničeny pouze roky čínské slabosti ve 30. a 40. letech. Prvním takovým pokusem byla první Východoturkestánská republika v letech 1932–1934 a druhým pak druhá Východoturkestánská republika v letech 1944–1949.⁷ Autonomním regionem v rámci ČLR se Sin-ťiang stal 1. října 1955. Je třeba podotknout, že současná argumentace obou stran je *de facto* pouze pokračováním dlouhotrvajících historických křivd mezi oběma etniky, neboť na obou stranách docházelo po staletí k mocenským a územním konfliktům, vzájemnému vyvražďování, vzpourám a jejich potlačování.

Islamizace regionu a v něm sídlících turkických kmenů probíhala již od 10. století, zejména díky procházející Hedvábné stezce, avšak islám plně zapustil své kořeny v oblasti až v průběhu následujících století, přičemž tento proces vyvrcholil na přelomu 15. a 16. století. V průběhu tohoto dlouhého období byly vyznávány a měly svůj vliv také buddhismus, křesťanství či animismus. Ujguři jsou především sunnité, případně vyznávají sůfismus, který by se velmi zjednodušeně dal popsat jako mystická či spirituální forma islámu, celkově je však jejich forma islámu relativně tolerantní a otevřená, navíc poměrně značný vliv mají i místní zvyklosti a tradice. To je však ve zřejmém rozporu s extremistickými skupinami vyznávajícími klasicky přísný islám a usilujícími o zavedení islámského státu. Ačkoli se tyto snahy projevovaly například i u vzniku obou Východoturkestánských republik, vždy se projevilo také

² Sin-ťiang (Xinjiang) je čínský název pro Východní Turkestán, dá se přeložit jako „nové dominium“ (država). Samotný pojem „Východní Turkestán“ je do jisté míry kontroverzní svým vymezením – ačkoliv dnes představuje ekvivalent k čínskému jménu Sin-ťiang, historicky se jednalo pouze o oblast Kašgaru a tzv. sedmiměstí.

³ MILLWARD, James A. *Eurasian crossroads: a history of Xinjiang*. New York: Columbia University Press, c2007, 440 s. ISBN 978-023-1139-243.

⁴ Je nutno rozlišovat mezi Uighury a Uyghury, Uyghurové vznikli pravděpodobně splynutím Uighurů a dalších kmenů v oblasti Sin-ťiangu. V rámci dostupných cizojazyčných zdrojů jak odborných, tak i publicistických panuje velká neshoda v užívání názvů Uyghurs/Uighurs. Autor považuje za správnou první jmenovanou verzi, neboť je užívána v oficiálních zdrojích produkovaných samotnými Ujgury. Jelikož český jazyk má pouze jeden výraz, je chápán právě jako ekvivalent anglického Uyghurs a druhá užívaná verze odpovídá v pojetí práce pouze historickému kmenu, jenž byl pravděpodobným předchůdcem dnešních Ujgurů.

⁵ DILLON, ref. 1, s. 9.

⁶ CHINA.ORG.CN. *The Uyghur ethnic minority* [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.china.org.cn/e-groups/shaoshu/shao-2-uygur.htm>

⁷ FULLER, Graham, E. a Jonathan, N. LIPMAN. *Islam in Xinjiang*. In: S. FREDERICK STARR, S.ed. *Xinjiang: China's Muslim borderland*. Armonk, NY [u.a.]: Sharpe, 2004. ISBN 0765613182, s. 5.

sekulární křídlo, zejména v případě Druhé republiky (slaběji i v případě První republiky) poměrně silně prosovětsky orientované. Potlačování islámu v oblasti přišlo zejména na počátku 50. let minulého století, kdy oblast přešla pod nově vzniklou Čínskou lidovou republiku. Prvním krokem bylo potlačení výběru daní muslimskými institucemi a stejně tak i činnosti soudů práva šaría.⁸ Jistě není bez zajímavosti, že první překlad koránu do ujurštiny se objevil až v roce 1986. Prvním protičínským povstáním se staly události v Chotanu v roce 1954, vedené panturkickou organizací v čele s Muhammadem Eminem Bughrou, na kterou byla napojena celá řada súfistů a duchovních vůdců Sin-ťiangů.⁹ Následovaly nepokoje v Ili v roce 1962 a ve městech Aksu a Kašgar v roce 1980. Počátkem 80. let však přichází také postupné uvolňování poměrů, co se týče islámské víry. Byly znovuotevřeny některé mešity a povolen oběh islámské literatury. Za zlomový bod ve vývoji ujugurského odporu proti čínské nadvládě je ovšem považován rok 1990 a nepokoje ve městě Baren v provincii Akto poblíž hranice s Afghánistánem. V celé události figuruje dle čínských odborníků jako hlavní aktér Islámská strana Východního Turkestánu pod vedením Žeydina Yusufa, která toto povstání plánovala od roku 1989. Objevují se také jedny z prvních zmínek o džihádu, stejně jako zprávy o možném napojení na skupinu afghánských mudžahedínů pod vedením Abdula Kasima, kteří měli pro povstání dodávat zbraně, byť v této době šlo o spojení zřejmě zcela marginální, navíc některými autory zpochybňované.¹⁰

Celkově vzato se dá říci, že historické události a nahromaděné křivdy vytvářely postupně rostoucí konfliktní potenciál mezi jednotlivými etniky a s tím také prostředí pro vznik radikálních islamistických skupin, kterým se věnují následující kapitoly. Roznětkou pro jejich formování se stalo zejména uvolnění politických poměrů v Číně a rozpad SSSR následovaný vznikem nových středoasijských republik a s tím spojený vznik určitého mocenského vakua v oblasti.

ISLÁMSKÝ RADIKALISMUS V SIN-ŤIANGU

Jak již bylo řečeno v úvodu, Ujugurská autonomní oblast Sin-ťiang má pro Čínu poměrně značný strategický význam, patří však spolu s dalšími regiony, jako je Tibet či Vnitřní Mongolsko, k jednomu z „problémových“ regionů, a to především v důsledku přítomnosti relativně početné etnické skupiny Ujgurů. Z této konstelace pramení i represivní čínská politika vůči regionu a hlavně části jeho obyvatel, která bývá často podložena a „ospravedlněna“ postupem vůči radikálním islámským a nacionalistickým skupinám.¹¹ Jaký je tedy oficiální postoj čínského vedení k těmto skupinám? Obecně vzato vidí Peking kořeny separatismu a extremismu „především v sociálně-ekonomické oblasti.“¹² Poněkud podrobnější stanovisko lze vyčíst v dokumentech vydávaných čínskou vládou. Podle zprávy publikované v roce 2009 „síly Východního Turkestánu představují značnou hrozbu pro rozvoj a stabilitu Sin-ťiangů“, dále „síly Východního Turkestánu vážně narušovaly základní lidská práva na život a rozvoj všech obyvatel Sin-ťiangů“ a „síly Východního Turkestánu vážně narušovaly ekonomický rozvoj Sin-ťiangů“, zpráva taktéž uvádí, že „síly Východního Turkestánu jsou vážnou hrozbou pro regionální bezpečnost a stabilitu.“¹³ Z čínských zdrojů také pochází údaje o počtech spáchaných teroristických aktů, stejně jako zprávy o blízkých vazbách a spolupráci některých skupin s mezinárodní teroristickou sítí al-Káida. Ačkoliv čínské zprávy prakticky vždy hovoří o „malých skupinách“, přisuzují jim poměrně velkou vážnost a bojem proti nim se řadí k boji proti terorismu, jak je pročínskou stranou pečlivě zdůrazňováno. Profesor Šanghajské akademie sociálních věd Pan Guang například píše: „Čínská

⁸ MILLWARD, ref. 3, s. 247.

⁹ DILLON, ref. 1, s. 52–53.

¹⁰ MILLWARD, ref. 3, s. 14 a DILLON, ref. 1, s. 63.

¹¹ Čína oficiálně hovoří o boji proti „třem zlům“ (Three Evils), těmi jsou terorismus, separatismus a extremismus, více k politické represii Ujgurů viz např.: BECQUELIN, Nicholas. Criminalizing Ethnicity: Political Repression in Xinjiang. *China Rights Forum*. 2004, roč. 2004, č. 1.

¹² HORÁK, Slavomír. Nástup Číny ve Střední Asii? Možnosti a limity vzájemných vztahů. *Mezinárodní vztahy*. 2009, roč. 44, č. 3, s. 37.

¹³ Development and Progress in Xinjiang. CHINESE GOVERNMENT'S OFFICIAL WEB PORTAL. [online]. 2009 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://english.gov.cn/official/2009-09/21/content_1422566.htm

protiteroristická kampaň odstartovala ještě před 9/11, ale po útocích se (Čína) plně zapojila, a stala se významným hráčem v mezinárodní protiteroristické koalici.¹⁴ Není jisté bez zajímavosti, že před rokem 2001 se v čínských oficiálních dokumentech v souvislosti s nepokoji v Sin-ťiangu hovořilo vždy o separatistech či zločincích, nikoli však o „teroristech“, stejně tak pojem „Východní Turkestán“ byl až na výjimky tabu.¹⁵ Co se týče oficiální politiky Pekingů vůči islámu, stejně jako na zbytku čínského území je i v Sin-ťiangu ústavou zaručena svoboda vyznání všem občanům. Skutečnost je však poněkud odlišná. Čínská vláda potlačuje svobodu vyznání v řadě ohledů, především však jde o perzekuci a sledování imámů, rušení „ilegálních“ (neregistrovaných) mešit, ale i omezování náboženské literatury, poutí do Mekky a neoficiální výuky islámu.¹⁶

Mezinárodní pozornost se tedy k islamistickým radikálním skupinám Sin-ťiangu upřela až po 11. září 2001, kdy na čínský popud byla nejznámější skupina, Islámské hnutí Východního Turkestánu – ETIM, uznána jak OSN, tak i Spojenými státy za teroristickou organizaci (viz níže). Vznik a radikalizace islámských extremistických skupin mohou být spojovány s řadou událostí a podnětů. Jedním z prvotních bylo uvolňování poměrů v rámci reform, které provedl Teng Siao-pching, a také sovětské perestrojky a glasnosti, následované rozpadem Sovětského svazu a vznikem nových středoaasijských republik. Tím byly nesmírně usnadněny vzájemné kontakty a možnost spolupráce. Díky větší propustnosti hranic po roce 1980 se řadě mladých Ujgurů dostalo náboženského vzdělání v Pákistánu, s jejich návratem pak začaly vznikat malé neoficiální náboženské organizace a protičínský odpor dostával stále silnější náboženský podtext. Tyto kontakty s vnějším světem měly tedy značný vliv na radikalizaci některých skupin či jedinců v Sin-ťiangu. Je však třeba podotknout, že radikální islám je u drtivé většiny Ujgurů víceméně neznámým a nevídaným fenoménem.

Jak již bylo nastíněno výše, spekuluje se například o možnosti, že nepokoje ve městě Baren v roce 1990 byly uskutečněny s přímou podporou afghánských radikálů.¹⁷ V této souvislosti lze zmínit také Guangovu teorii, dle které mělo s ukončením bojů v Afghánistánu a s přispěním chaotické situace dojít ke „spill-over efektu“ radikálního islámu a násilí právě do oblasti Sin-ťiangu.¹⁸ Pojdme si nyní přiblížit vývoj radikálních islamistických a separatistických skupin na území Sin-ťiangu spolu s jejich nejvýznamnějšími akcemi. Je však třeba předeslat, že značná část dostupných informací k existenci a působení islamistických skupin je spekulativní, neboť pochází z čínských oficiálních zdrojů a je navíc nekriticky přebírána mnoha nečínskými (a tedy zdnalivě objektivními) autory.

ETIM A TI DRUZÍ

Islámské hnutí Východního Turkestánu (East Turkestan Islamic Movement, ETIM) je zřejmě mediálně nejznámější skupinou, která vzešla a působila na území Sin-ťiangu i mimo něj. Obecně bývá popisována jako malá, militantní islamistická separatistická skupina se základnou v západním Sin-ťiangu, přičemž jedním z hlavních cílů má být osamostatnění Východního Turkestánu a vytvoření islámského státu.¹⁹ Historie a působení této skupiny je však nepoměrně komplikovanější. Již o dobu vzniku skupiny se vedou spory, převážně se však velmi neurčitě udávají 90. léta. Vyacheslav Oseledko však ve své analýze zabývající se vývojem tohoto hnutí uvádí jako počátek rozmezí let 1940–1952, kdy bylo založeno uskupení s názvem *Hizbul Islam Li-Turkistan*, v překladu Islámská strana Turkestánu či Turkeštánské islamistické hnutí. Po krátkém oživení v roce 1956 pak činnost hnutí utichla až do roku

¹⁴ GUANG, Pan. East Turkestan Terrorism and the Terrorist Arc: China's Post-9/11 Anti-Terror Strategy. *China and Eurasia Forum Quarterly*. 2006, roč. 4, č. 2, s. 19.

¹⁵ MILLWARD, ref. 3., s. 339.

¹⁶ The Annual Report 2010. *USCIRF* [online]. 2010 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.uscirtf.gov/images/annual%20report%202010.pdf>

¹⁷ WAYNE, Martin I. *China's war on terrorism counter-insurgency, politics, and internal security*. 1. publ. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2008. ISBN 0-203-93613-2, s. 42.

¹⁸ GUANG, ref. 14, s. 20.

¹⁹ BAJORIA, Jaysree. The East Turkestan Islamic Movement (ETIM). CFR BACKGROUNDER. [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/china/east-turkestan-islamic-movement-etim/p9179>

1989.²⁰ Na počátku 90. let jsou opět oživeny některé její frakce, avšak podle Oseledka ke skutečnému a dlouhodobému „vzkříšení“ a *de facto* počátku novodobé historie dochází až v roce 1997, kdy se do čela staví Hasan Mahsum. Existují však i informace o tom, že Mahsum se aktivně účastnil již barenského povstání v roce 1990 a kolem roku 1993 patřil k čelním představitelům ETIM. Prakticky až do roku 2003, kdy čínské Ministerstvo veřejné bezpečnosti představilo historicky první soupis teroristických skupin a osob podezíraných z terorismu, bylo ETIM ve světě víceméně neznámým uskupením. Vůbec první zmínka o ETIM měla údajně padnout v roce 2000, kdy ruská média informovala o spolupráci mezi Islámským hnutím Uzbekistán (IMU) a ETIM a zároveň informovala o setkání v afghánském Kandaháru, kde měl Usáma bin Ládín souhlasit s finanční pomocí pro IMU a ETIM. Mediální ohlas si však také získalo přidání ETIM na seznam teroristických organizací, a to jak Spojenými státy, tak následně i OSN po žádosti, kterou podaly USA, ČLR, Afghánistán a Kyrgyzstán, přičemž byl zmražen veškerý majetek skupiny a osob na ni napojených.

Podle čínských zdrojů měl mít Mahsum blízké vazby s al-Káídou, a dokonce vést jednání s Usámou bin Ládínem, přičemž o této skutečnosti hovořil i další člen vedení ETIM Abdullah Kariaji, dle jehož výpovědi mělo být ETIM dovoleno otevřít v rozmezí let 1997 a 2001 celkem tři výcvikové tábory v Afghánistánu. Na druhé straně Kariaji podotkl, že vazby mezi ETIM, bin Ládínem a Tálibánem nikdy nebyly tak blízké, jak tvrdily Spojené státy a především Čína.²¹ Sám Mahsum však vždy veškeré organizační vazby na tuto teroristickou síť odmítal. V rozhovoru pro rádio Svobodná Asie (Radio Free Asia) vydal mimo jiné toto prohlášení: „Nemáme (ETIP)²² žádné organizační vazby na al-Káidu nebo Tálibán.“ Dále popřel, že by jeho skupina obdržela finanční či materiální podporu od Usámy bin Ládína či jeho stoupenců. V rozhovoru Mahsum dále uvedl, že to, že jsou někteří Ujgurové napojeni na Tálibán, neznamená, že má s Tálibánem vztahy ETIP.²³

Po útoku Spojených států na Afghánistán se vedení a většina členů ETIM přemístila do Pákistánu, kde byl také dva roky nato, konkrétně 2. října 2003, zabit v Jižním Vaziristánu Hasan Mahsum při protiteroristické akci pákistánských bezpečnostních sil.²⁴ Tato skutečnost poznamenala do značné míry funkčnost skupiny, která, ačkoli se do jejího čela postavil dřívější vojenský velitel Abdul Haq, se zdála být ztrátou Mahsuma paralyzována. Skupina si také změnila své jméno na Turkestánská islamistická strana (Turkestan Islamic Party – TIP), třebaže většina zdrojů i nadále používá původní název ETIM. Sám Abdul Haq hovořil o počátečních hnutích v rámci výcvikových středisek IMU pod vedením Juma Namanganiho krátce před americkou invazí do Afghánistánu.²⁵ Název TIP se do popředí dostává až později, spolu s rozvojem „propagandistické“ či mediální činnosti skupiny (viz níže).

Co se týče konkrétních činů Islámského hnutí Východního Turkestánu, je pravdivý a objektivní počet útoků, případně jejich obětí, nezjistitelný. Přestože řada autorů připisuje právě ETIM na 200 útoků s více než 160 mrtvými a 440 zraněnými v rozmezí let 1990–2001, jedná se o omyl, neboť tyto statistiky jsou již v čínských zdrojích připisovány velmi obecně „silám Východního Turkestánu.“²⁶ S tím souvisí i skutečnost, že žádná skupina pod názvem ETIM (či podobným) se k bombovým ani

²⁰ OSELEDKO, Vyacheslav. China: The Evolution of ETIM. *Stratfor* [online]. 2008 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://www.stratfor.com/memberships/116428/analysis/china_evolution_etim

²¹ CLARKE, Michael. *China's 'War on Terror' in Xinjiang: Human Security and the Causes of Violent Uighur Separatism*. Griffith Asia Institute, 2007.

²² Název hnutí se v průběhu času měnil, byl také často komolen nebo špatně interpretován. Nejpravděpodobněji však po většinu času používala skupina název se zkratkou ETIM, ETIP se liší pouze rozdílností v překladu skutečného názvu anglickými slovy „movement“ nebo „party“. Zkratka TIP se objevuje po roce 2003 a je charakteristická odstraněním slova East z názvu – tato skutečnost měla mít za cíl rozšíření zájmů hnutí na celý Turkestán, nikoliv pouze jeho východní část, tedy Sin-t'iang.

²³ Uyghur Separatist Denies Links to Taliban, Al-Qaeda. In: Radio Free Asia [online]. 2002 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.rfa.org/english/news/politics/85871-20020127.html>

²⁴ KAN, Shirley, A. U.S. – China Counterterrorism Cooperation: Issues for U.S. Policy. Washington: Congressional Research Service, 2010, s. 8.

²⁵ MCGREGOR, Andrew. Will Xinjiang's Turkistani Islamic Party Survive the Drone Missile Death of its Leader? *Terrorism Monitor*. 2010, roč. 8, č. 10, s. 8.

²⁶ Development and Progress in Xinjiang, ref. 13.

jiným útokům z 90. let nepřihlásila. Často jí však bývá připisována například příprava útoků na americkou ambasádu v Biškeku v květnu roku 2002. Z útoků, které si ETIM nárokovala, lze vzpomenout především pokus o sebevražedný atentát na letadlo společnosti *China Southern Airlines* v březnu roku 2008, kdy se devatenáctiletá žena pokusila zažehnout požár v letadle pomocí plechovek naplněných benzinem. Posádka letadla jí však v tomto činu zabránila a letadlo bezpečně nouzově přistálo. Řada dalších útoků, které si členové ETIM/TIP nárokovali v pozdějších letech (zejména v roce 2008), byla provedena proti vojenským a především policejním cílům, nemohou tedy být považovány za teroristické útoky. Celkově vzato, Sean Roberts poukazuje na skutečnost, že nebyly vzneseny žádné důkazy o tom, že by drtivou většinu Čínou zmiňovaných útoků spáchalo ETIM, a dále upozorňuje, že ne každý akt násilí může být považován za terorismus.²⁷

Čínská zpráva z roku 2002 udává kromě ETIM také další „teroristické“ skupiny působící na území provincie Sin-ťiang. Mezi nejznámější patří Organizace za osvobození Východního Turkestánu (*East Turkestan Liberation Organization – ETLO*), která však funguje spíše na etnicko-separatistické bázi a není primárně náboženskou skupinou. Její vůdce Mehmet Emin Hazret v rozhovoru pro rádio Svobodná Asie uvedl, že primárním cílem skupiny je samostatnost Ujgurů, a to i za cenu ozbrojeného boje proti čínské vládě, odmítl však jakékoliv vazby jak s ETIM, tak i Tálibánem či al-Káidou, stejně jako veškerá obvinění z útoků provedených v 90. letech.²⁸ Méně známé jsou pak skupiny jako například Islámská reformní strana – Úderná brigáda či Svatí bojovníci islámu (*Islamic Holy Warriors*) a celá řada dalších, o kterých hovoří oficiální čínské zdroje.²⁹ O těchto skupinách však chybí jakékoli relevantní netendenční informace.

NOVODOBÝ VÝVOJ – OD SMRTI HASANA MAHSUMA DO SOUČASNOSTI

Jak již bylo zmíněno, v roce 2003 přichází do čela ETIM/TIP Abdul Haq. Krátce po zabití Hasana Mahsuma se také objevuje první mediální poselství pod hlavičkou Islámské strany Turkestánu (*Turkestan Islamic Party – TIP*) v podobě zprávy, v níž tato strana odmítá obvinění z terorismu vznesená proti ETIM ze strany Číny a Spojených států.³⁰ Tím však na dlouhou dobu aktivity skupiny utichají a významnější pozornosti se jí opět dostává až s blížícími se letními olympijskými hrami v Pekingu v roce 2008. Roberts, ale i celá řada dalších autorů vznáší pochybnosti o skutečné existenci skupiny či o jejích schopnostech provádět sofistikované teroristické útoky; často je například uváděna domněnka, že TIP je výtvar čínské bezpečnostního aparátu³¹ sloužící k ospravedlnění potlačování ujgurské politické opozice.³² Roberts se například domnívá, že ETIM přestala existovat krátce po Mahsumově smrti; otázky též vyvstávají z dlouhé doby nečinnosti mezi roky 2003 a 2008. Řada zpochybnění se také váže k mediálním poselstvím z produkce TIP.

Již bylo řečeno, že se skupina opět dostala do středu zájmu v souvislosti s olympijskými hrami v Pekingu v roce 2008. Dne 1. dubna 2008 zveřejnila první varování, pronesené „velitelem

²⁷ ROBERTS, Sean, R. Testimony before the House Committee on Foreign Affairs Subcommittee on International Organizations, Human Rights, and Oversight. 2009. Dostupné z: <http://foreignaffairs.house.gov/111/rob061609.pdf>, s. 3. Pro kompletní přehled útoků spojovaných s ETIM a potažmo i dalšími skupinami viz např.: REED, Todd J. a Diana RASCHKE. *The ETIM: China's Islamic militants and the global terrorist threat*. Santa Barbara, Calif.: Praeger, c2010, 244 s. ISBN 03-133-6541-5, nebo ZHENG, Yongnian a Tai Wei LIM. *China's New Battle With Terrorism in Xinjiang*. Singapur: EAI, 2009.

²⁸ Separatist Leader Vows to Target Chinese Government. *Radio Free Asia* [online]. 2003 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.rfa.org/english/news/97878-20030129.html?searchterm=None>

²⁹ CLARKE, ref. 21, s. 19.

³⁰ KAN, ref. 24, s. 7.

³¹ V tomto bodě se již každý autor nutně dostává do roviny spekulací. Pokud by byla TIP opravdu pouze falešnou skupinou, lze se ptát, proč by čínská strana popírala její nároky na násilné akty zveřejněné na videonahrávce s názvem „Náš požehnaný džihád v Jün-nanu“ – „Our blessed Jihad in Yunnan“, když by tím de facto popírala vlastní propagandistickou snahu.

³² ROBERTS, ref. 27, s. 2–3, a KAN, ref. 24, s. 7.

Abdelhaqqem al-Turkestanim.³³ Dne 23. července 2008 představila další video, kde opakuje své hrozby v podobě připravovaných útoků na olympijské hry a snaží se odradit účastníky i návštěvníky her od jejich participace. Ve zprávě také zmiňuje několik svých předchozích útoků spáchaných v roce 2008, z toho jeden sebevražedný útok na policejní ředitelství ve Wen-čou, zničení továrny na plasty a dva bombové útoky na autobusy v Šanghaji a Jün-nanu.³⁴ Čínská policie a politické vedení však tyto nároky rezolutně popřely s tím, že k žádnému zničení továrny v uvedený den nedošlo a další tři události neměly nic společného s terorismem. Video tak bylo označeno jako prvek psychologické války, případně propagandistická snaha skupiny získat další stoupence. V červenci bylo také vydáno prohlášení s názvem „Proč bojujeme s Čínou?“ („Why Are We Fighting China?“). „Shaykh Bashir“ v něm za hlavní důvod boje proti Číně považuje skutečnost, že Čína okupuje muslimský Východní Turkeistán a (*pro muslima*) není větší povinností, kromě víry v Alláha, než vyhnat nepřátele muslimů ze země, kterou okupují. Dalším cílem je pak osvobození politických vězňů. „Bojujeme s Čínou, protože porušuje naši čest, znásilňuje naši zemi, krade naše bohatství, nechává hladovět naše lidi a okupuje nás.“³⁵

Mimo videa se TIP po vzoru dalších islamistických hnutí prezentuje také vydáváním časopisu. Tento magazín s názvem „Islámský Turkeistán“ („Islamic Turkistan“) je psaný v arabštině, a není tak zřejmě primárně určen muslimům v Číně, nýbrž má spíše sloužit představení TIP globální arabsky hovořící džihádistické komunitě.³⁶ V březnu 2009 přinesl mimo jiné také rozhovor s velitelem skupiny Abdulem Haquem. Ten zde rozebírá informace nejen o své osobě, ale také formování a historii hnutí. Podává podrobná fakta o svém, především náboženském, vzdělání a také popisuje své působení v Pákistánu a Afghánistánu, stejně jako první bojové zkušenosti. Zmiňuje nejen osobu Hasana Mahsuma, ale také Usámy bin Ládina a celé řady velitelů Tálibánu, přičemž na rozdíl od Mahsuma se svými styky především s Tálibánem netají a líčí své boje a působení v jeho řadách ještě před vypuknutím americké invaze v roce 2001. Rovněž objasňuje okolnosti svého jmenování Hasanem Mahsumem do šúry v roce 1999 v Afghánistánu, avšak neuvádí, do které. Ministerstvo financí Spojených států udává, že Haq byl v roce 2005 členem šúry al-Káidy. V březnu roku 2009 byl Abdul Haq označen OSN i Ministerstvem financí USA za osobu napojenou na al-Káidu a Tálibán.³⁷ Dle informací pákistánských bezpečnostních složek byl 15. února 2010 Abdul Haq zabit spolu se dvěma dalšími militanty při raketovém útoku amerického bezpilotního prostředku v Severním Vazírístánu. Tato skutečnost byla potvrzena i mluvčím Tálibánu.³⁸ Ačkoli někteří autoři opět spekulovali, zda TIP přežije smrt svého velitele (Pákistán ve svém prohlášení doslova uvedl, že „hnutí zlomil záda“ a že není v Pákistánu nadále životaschopné),³⁹ aktivity TIP pokračují i nadále, soudě zejména podle její mediální produkce. Novým velitelem se stal Abdul Shakoór Turkistani. Krátce před smrtí Abdula Haqua bylo v lednu 2010 vydáno prohlášení s názvem „Žně (The Harvest) vojenských operací Islámské strany Východního Turkeistánu za rok 2009,“ ve kterém vojenský velitel pod pseudonymem „Velitel Saifullah“ (Commander Saifullah, a.k.a. Seyfullah, v překladu „Boží meč“) vyjmenovává některé vojenské akce provedené „mudžahedíny“ ETIP na území Sin-t'iangu a na jiných místech Číny. Mimo jiné uvádí účast v červencovém povstání v Urumči, při kterém měli bojovníci ETIP „bránit své neozbrojené bratry proti

³³ Jde o Abdula Haqua.

³⁴ THE NEFAFOUNDATION. *TIP: „On the Occasion of Our Blessed Jihad in the Chinese City of Yunnan“*. 2008. Dostupné z: <http://nefafoundation.org/file/FeaturedDocs/nefatip0409-2.pdf>

³⁵ THE NEFAFOUNDATION. *TIP: „Why are we fighting China?“*. 2009. Dostupné z: <http://nefafoundation.org/file/FeaturedDocs/nefatip0409-3.pdf>

³⁶ ZENN, Jacob. Jihad in China? Marketing the Turkistan Islamic Party. *Terrorism Monitor*. 2011, roč. 9, č. 11, s. 7.

³⁷ THE SECURITY COUNCIL OF UNITED NATIONS. *25. Security Council Al-Qaida and Taliban Sanctions Committee Adds Name of One Individual to Consolidated List*. 2009. Dostupné z: <http://www.un.org/News/Press/docs/2009/sc9636.doc.htm>

³⁸ MCGREGOR, ref. 25, s. 7.

³⁹ ROGGIO, Bill. Chinese terrorist leader Abdul Haq al Turkistani is dead: Pakistani interior minister. *The Long War Journal* [online]. 2010 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: http://www.longwarjournal.org/archives/2010/05/chinese_terrorist_le.php

masakru z rukou Číňanů, ozbrojených meči, holemi a železnými tyčemi.⁴⁰ Dále pak zmiňuje řadu především bombových útoků na blíže neurčené průmyslové cíle a působení nepokojů mezi Číňany ve Vnitřním Mongolsku či Urumči. Celé prohlášení je, stejně jako většina ostatních mediálních produktů TIP, uvedeno a protkáno citáty z koránu a neuvádí žádné aktivity skupiny mimo území Číny. V roce 2010 pak následovala celá řada dalších videí a prohlášení. Zřejmě největší rozruch vyvolalo video znázorňující dětskou „madrasu,“ ve které několik desítek dětí prochází náboženskou výukou, ale i „bojovým“ výcvikem v podobě střelby ze zbraní či používání výbušnin. Jako terče jim slouží portréty čínského prezidenta Chu Ťin-tchaa či modely čínských policejních vozů. Výše zmíněná videa lze nalézt například po zadání klíčových slov jako „Turkestan islamic party“ či „Hasan Mahsum“ na videoportálu YouTube, kde je i oficiální kanál strany pod uživatelským jménem „tipawazi.“⁴¹

Mediální aktivity skupiny pokračovaly i v roce 2011, a to jak vydáváním časopisu „Islámský Turkestan“, tak i propagandistickými videi či prohlášeními. Zmínit lze například přihlášení se k útokům z července 2011, které se odehrály ve městech Chotan a Kašgar,⁴² či dvě videa zobrazující „běžný denní život“ bojovníků TIP. Pokud jde o zmíněné útoky z Chotanu a Kašgaru, rozproudily opět živou diskusi o pachatelích a jejich motivacích. Zatímco oficiální čínská strana a prohlášení TIP se shodují v tom, že šlo o akce TIP, zahraniční exilové ujugurské skupiny hovoří o tom, že oba incidenty vznikly z frustrace místních lidí po předchozích pokojných protestech. V dalších mediálních prohlášeních byli také představeni někteří „mučedníci“, včetně spoluzakladatele TIP Yusufa Qadir Khana.⁴³

Většina mediálních počínů TIP, především videí, je označena logem „Islam Awazi“ (ujgursky „Hlas islámu“), což je oficiální mediální křídlo organizace. Celkový dojem z dosud zveřejněných videí a tiskovin je do značné míry rozporuplný. Sean Roberts nabízí několik možných variant ohledně jejich původců, přičemž možnost, že skutečně pocházejí od radikálního islamistického hnutí v podobě TIP, víceméně vylučuje. Už byla uvedena možnost, že jsou tato sdělení produktem čínské vlády, ať už centrální či regionální. Dále Roberts uvažuje nad existencí úzké skupinky Ujgurů mimo území Číny. Jako pravděpodobnou možnost udává, že videa jsou dílem mezinárodního džihádistického hnutí (např. al-Káidy), které se takto snaží naverbovat do svých řad Ujgury či vzbudit dojem vyššího rozsahu jeho činnosti. Toto tvrzení podpírá podobností magazínu „Islámský Turkestan“ s časopisy jiných, známějších islamistických hnutí.⁴⁴ Aktuální videa však tyto domněnky do jisté míry vyvracejí. V první řadě je třeba podotknout, že mediální produkce pod hlavičkou TIP se v průběhu času kvalitativně vyvíjela. První takřka amatérská videa v podobě psaného textu a střídajících se obrázků v doprovodu emotivní islámské hudby byla nejprve nahrazena mluvenými projevy vůdců TIP a v poslední době již poměrně složitými videi znázorňujícími výcvik relativně velkých skupin osob s celou plejádou zbraní či dopravními prostředky. Z toho pohledu tedy lze vyloučit Robertsovu domněnku o izolované ujugurské skupině bez skutečných bojových kapacit. Stejně tak tvrzení o původu v mezinárodním hnutí má dle mého soudu několik trhlín. Především se sdělení TIP zaměřují takřka výhradně na problematiku Východního Turkestanu a nereflktují témata boje proti USA či Západu. Dále z dostupných zdrojů není patrné, že by tato videa obsahovala odkazy na konkrétní mezinárodní islamistické hnutí, naopak jsou ve videích důsledně užívány znaky Východního Turkestanu včetně mluvené ujugurštiny. Dalšími dvěma variantami jsou tedy existence skutečné islamistické organizace TIP (byť například pod křídly IMU) či

⁴⁰ *Harvest of the military operation of the East Turkestan Islamic Party for the Year 2009*. Dar Al Murabiteen Publications, 2010. Dostupné z: <http://al-qimmah.net/showthread.php?t=14104>

⁴¹ Islamic Party of Turkistan: Kanál TIP na portálu YouTube.com. [online]. 2008 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/user/tipawazi>

⁴² Při útoku v Chotanu došlo k obsazení místní policejní stanice za pomoci výbušnin, Molotovových koktejlů a nožů. V první fázi byli zabiti dva policisté a bylo vzato 8 rukojmích. Při následném útoku bylo 14 údajně ujugurských útočníků zastřeleno, 4 zadrženi, přičemž 6 rukojmích bylo osvobozeno. Kašgarský útok byl sérií několika incidentů během dvou dnů. Nejdříve dva útočníci s ukradeným nákladním vozem najeli do davu a posléze ještě zaútočili noži, den na to vybuchly výbušniny v restauraci, kde následně útočníci opět za pomoci nožů útočili na své oběti. Během obou dnů bylo zabito 23 lidí včetně devíti útočníků, dalších 47 lidí bylo zraněno.

⁴³ SITE. *SITE Monitoring Service* [online]. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://news.siteintelgroup.com/component/customproperties/tag/Groups-Turkestan%20Islamic%20Party>

⁴⁴ ROBERTS, ref. 27, s. 3.

velmi dobře propracovaná propagandistická kampaň ze strany Pekingů. Proti této variantě by například hovořila drobnost v podobě potvrzení smrti Abdula Haqua ze strany mluvčího Tálibánu či popírání útoků nárokovaných skupinou. Osobně se přikláním k variantě existence reálné, byť nepřilíhající početné, skupiny (nejvýše několik stovek aktivních členů) působící aktuálně na území Pákistánu a vysílající ojediněle malé skupiny do Sin-ťiangů.

Třebaže tedy skupina hovoří o akcích na území Sin-ťiangů a o jeho osvobození jako svém primárním cíli, není v současnosti její působení v tomto regionu klíčové a ani výrazně citelné. Především vše nasvědčuje tomu, že ETIM/TIP má v současnosti své „sídlo“ na kmenových územích Pákistánu a účastní se spolu s jinými skupinami i aktivit, které nemají s bojem za osvobození Sin-ťiangů mnoho společného. Američtí zpravodajové aktuálně hovoří o „skupině stovek militantů operujících v oblasti.“⁴⁵ Lze se tedy domnívat, že v Sin-ťiangů jsou struktury radikálního islámu značně oslabeny silnou represivní politikou Pekingů. Špičky a velitelé hnutí se paradoxně pohybují mimo Sin-ťiang zřejmě většinu doby novodobé existence hnutí, a to zejména na území Uzbekistánu, Afghánistánu a především Pákistánu. Dalším paradoxem tak je, že existence této ujugurské radikálně islamistické organizace vede spíše k ospravedlnění represivní politiky Číny vůči tomuto etniku.

VAZBY MEZI ETIM/TIP A DALŠÍMI RADIKÁLNÍMI SKUPINAMI

V předchozích odstavcích byla již několikrát představena kooperace mezi jednotlivými organizacemi ujugurskými a středoasijskými nejen mezi sebou, ale také jejich vzájemné vazby na al-Káidu či Tálibán. V rámci první kategorie se ve Střední Asii hovoří především o propojení ETIM/TIP s Islámským hnutím Uzbekistánu – IMU. Tato spolupráce byla zmíněna Abdulem Haquem (viz výše) a hovoří o ní také celá řada autorů, avšak názory na rozsah spolupráce se liší, především kvůli minimu důvěryhodných informací.⁴⁶ Aktuálně je kooperace ETIM a IMU zřejmě funkční zejména v oblasti severních kmenových území Pákistánu, přičemž zahrnuje také frakci IMU – Islamistickou džihádistickou unii (Islamic Jihad Union – IJU) a funguje především na bázi ideologické a strategické spřízněnosti.⁴⁷ Jak ETIM, tak i IMU vidí těžiště svých zájmů především v regionu Střední Asie a Sin-ťiangů a boj proti Západu a Spojeným státům pro ně není primárním cílem. Podle některých zdrojů se však obě organizace zúčastnily bojů v pákistánském údolí Svát v roce 2009.

Jak již bylo uvedeno, tradičně spornou je otázka napojení Ujgurů na Tálibán a především na al-Káidu. O vazbách na tyto subjekty také hovořil Abdul Haq, Hasan Mahsum je naopak striktně odmítal (viz výše). Vzhledem k aktuálnímu (ale i dřívějšímu afghánskému) působení by bylo velice nepravděpodobné, kdyby TIP nemělo přinejmenším kontakty s Tálibánem. Míra kooperace je však zahalena tajemstvím. Stejně tak i vazby na al-Káidu jsou v rámci potvrzených faktů velkou neznámou. Peking se přirozeně snaží tyto vazby zdůrazňovat a bez jakýchkoli důkazů s nimi operuje prakticky ve všech oficiálních i neoficiálních zprávách a dokumentech, stejně tak jsou tyto vazby jmenovány americkými bezpečnostními složkami. Oficiální exilové ujugurské organizace se od radikálních ujugurských skupin a terorismu obecně distancovaly, což například Národní kongres Východního Turkestánu podpořil vydáním brožury s názvem „Pomozte Ujgurům bojovat s terorismem.“⁴⁸

Bezpochyby zajímavým informačním zdrojem právě ke vzájemné kooperaci ETIM s Tálibánem a al-Káidou, stejně jako aktivitám ETIM v Afghánistánu mohou být dokumenty hodnotící Ujgury zadržené v americkém vězení Guantánamo. Tyto tajné materiály, zveřejněné přes Wikileaks, udávají,

⁴⁵ ROGGIO, ref. 39.

⁴⁶ Srov. ORESMAN, Mathew. *Repaving the Silk Road: China's Emergence in Central Asia*. In: EISENMAN, Joshua, Eric HEGINBOTHAM a Derek MITCHELL. *China and the developing world: Beijing's strategy for the twenty-first century*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, c2007, s. 60–83. ISBN 978-0-7656-1712-5, s. 66; CLARKE, ref. 21, s. 19 a OSELEDKO, ref. 20.

⁴⁷ BUKHARI, Syed, A. A. S. a Sadia SULAIMAN. *The Swat Conflict: An Arc of Instability Spreading from Afghanistan to Central Asia and Xinjiang*. *Terrorism Monitor*. 2009, roč. 7, č. 13, s. 9.

⁴⁸ GLADNEY, Dru, C. China. In: RUBIN, Barry M. *Guide to Islamist movements*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, c2010, s. 67–88. ISBN 978-0-7656-1747-7, s. 69.

že všichni zadrženi Ujguri byli pravděpodobně členy ETIM, přičemž tato organizace měla v Afghánistánu, ale i Pákistánu vazby jak na Tálibán, tak i al-Káidu. Je také připomínáno úzké propojení ETIM a IMU, a sice již od roku 2004.

Americkými orgány často zmiňovaný, avšak nikdy neobviněný Abú Zubejda měl údajně potvrdit, že vztahy mezi ETIM a al-Káidou byly dobré, přičemž al-Káida podporovala ETIM finančně, pomáhala cvičit bojovníky a vyráběla pro jeho členy falešné pasy. ETIM měl podle výsledků zadržovaných v Afghánistánu několik táborů v regionu Tora Bora, které byly založeny Tálibánem a al-Káidou a byly pod vedením Hasana Mahsuma a Abdula Haqua. Tito dva velitelé ETIM tedy v Afghánistánu spolupracovali, přičemž Mahsum byl v té době dle řady výpovědí skutečně velitelem ETIM. V táborech probíhal zejména výcvik v zacházení s malými zbraněmi (pistole, útočné pušky AK-47) a dále náboženská a kulturní výuka. Během operace Trvalá svoboda pak mělo na straně Tálibánu bojovat 320–600 bojovníků ETIM, zejména v bojích proti Severní alianci. Většina z uvězněných Ujgurů pak byla zajata v Pákistánu, kam prchla z Afghánistánu.⁴⁹ Je však třeba také dodat, že tyto informace jsou často do různé míry zpochybňovány a na věznicích byly vynucovány prostřednictvím mučení.

ZÁVĚR

Z předchozích kapitol je tedy možno vyvodit některé závěry a odpovědi na otázky položené v úvodu této práce. Kontury radikálního islámu v Sin-ťiangu jsou v mnoha ohledech nezřetelné. Nevedou se spory pouze o počátek radikalizace, nýbrž i o samotnou existenci skupin či o počet a původce jednotlivých útoků. Právě útoky by měly být jasným vodítkem ohledně existence a aktivity jednotlivých skupin. V případě Sin-ťiangu se islamisté hlásili k útokům prakticky až od roku 2008 prostřednictvím svých mediálních sdělení, paradoxně však byly tyto nároky v řadě případů čínskou stranou popírány. Naproti tomu k bombovým i jiným útokům páchaným od počátku 90. let a vládou připisovaným „teroristům Východního Turkestánu“ se nikdy žádná islamistická skupina oficiálně nepřihlásila. Pokud tedy lze od počátku devadesátých let alespoň hovořit o aktivní činnosti některých skupin na území Sin-ťiangu, přesunuly se postupem času tyto aktivity z velké části mimo čínské území, nejprve do Afghánistánu a posléze do sousedního Pákistánu, o čemž svědčí i skutečnost, že oba nejznámější velitelé, Hasan Mahsum i Abdul Haq, zemřeli právě na pákistánském území. Na území Sin-ťiangu se tak odehrávají spíše ojedinělé incidenty, u nichž není vždy jasné, kdo za nimi skutečně stojí a zda se dají řadit do kategorie teroristických útoků, přestože bývají nárokovány členy ETIM/TIP. Právě na případu Sin-ťiangu je poměrně dobře patrný fenomén, kdy v případě aktivit radikálních islamistických skupin jde spíše o mediální hru než reálné útoky.

Z těchto skutečností se dá vyvodit především nutnost rozlišování mezi původci jednotlivých útoků, neboť vše ukazuje na skutečnost, že radikální islamisté jich mají na čínském území na svědomí zřejmě velmi malý počet s minimálními ztrátami na životech i majetku. Původ většiny útoků lze hledat v separatismu, etnických sporech či kriminalitě. Jejich intenzita navíc značně poklesla po roce 1998.^{50 51}

Silná sekuritizace radikálního islámu se promítla i do mezinárodních politik a celkové kooperace jednotlivých zemí v boji proti terorismu. Čína například využila pro vlastní potřeby jak nabídku spolupráce s USA po útocích z roku 2001, tak i vedoucí postavení v Šanghajské organizaci spolupráce, kterou do značné míry využívá pro šíření svého vlivu v oblasti a jako pojistku proti předjetí případnému „spill-over efektu“ v případě, že by ve Střední Asii došlo k významnému nárůstu radikálního islámu či jiného druhu nestability, tak jako tomu bylo například předloni v Kyrgyzstánu.

⁴⁹ The Guantanamo Files: Prisoner List for China. WIKILEAKS. *The Guantanamo Files* [online]. 2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://wikileaks.ch/gitmo/country/CH.html#>

⁵⁰ Na tomto místě je zajímavé připomenout již výše zmíněnou skutečnost, že ETIM dle Oseledka obnovil svou činnost po dlouhé neaktivitě v roce 1997, působil tedy v době, kdy intenzita útoků utichala.

⁵¹ MILLWARD, James, A. *Violent Separatism in Xinjiang: A Critical Assessment*. Washington: East West Center, 2004, s. 29.

Jestliže je tedy v současné době radikální islám a jeho útoky v Sin-t'iangu relativně slabý a ojedinělý, je třeba mít na paměti, že historické kořeny celého sporu společně s politicko-sociálním útlakem poskytují stále dostatečné „zázemí“ pro radikalizaci Ujgurů, přičemž ta se může dostavit prakticky kdykoliv, zejména pak v návaznosti na mimořádnou událost, kterou může být například masové uzavírání mešit, stupňování nátlaku na náboženské svobody či pokračující snahy o asimilaci.